

**Asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle
apteekkilouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi
lainsäädännöksi (HE 111/2025)**

Kiitos mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen eduskunnalle apteekkilouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 111/2025).

Arvioin hallituksen esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon organisoinnin ja johtamisen asiantuntijana, ja kiinnitän huomiota apteekkien rooliin sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän osana erityisesti hyvinvointialueiden näkökulmasta.

Tiivistän seuraavassa lausuntoni keskeisimmät huomiot (4) perusteluineen:

1. Apteekkiverkoston ja -toiminnan merkitys kokonaisturvallisuudelle ja erilaisiin kriiseihin varautumisessa on kiistatonta ja siksi tämä tulisi huomioida lainvalmistelussa ja kokonaisuudistuksen vaikutusten ennakkoarvioinnissa selkeämmin.

2. Apteekkiverkoston kattavuus ja hyödyntäminen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarjoajana on sosiaali- ja terveydenhuollon toimivuuden kannalta merkittävä asia. Siksi uudistuksen vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin ja hyvinvointialueisiin olisi arvioitava ja ennakoitava nykyistä esitystä monipuolisemmin.

Hallituksen esityksestä puuttuu uudistuksen vaikutusten ennakkoarviointi sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen ja turvaamisen osalta.

Hallituksen esityksessä tuodaan esiin, että hyvinvointialue- ja kuntatasoisissa vaikutusten arvioinneissa on todettu, että pieniä apteekkeja saattaa poistua markkinoilta ja osa palveluista voitaisiin korvata verkko- ja etäasioinnilla. Tähän kehityssuuntaan sisältyy riski, että etenkin haja-asutusalueilla apteekkipalvelut ja niiden yhteydessä tarjottava muu terveydenhuollon lähipalvelu vähenee entisestään, mikä voi lisätä perusterveydenhuollon kustannuksia ja lisätä kansalaisten eriarvoisuutta ja vaikeuttaa haja-asutusalueilla asumisen edellytyksiä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että muutokset voivat vaikuttaa apteekkien mahdollisuuksiin ja valmiuksiin kehittää yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa esimerkiksi iäkkäiden ja monisairaiden ihmisten lääkehoitojen turvallisuutta, vaikuttavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta edistävien palvelujen osalta. Nimenomaan iäkkäiden ja monisairaiden ihmisten sosiaali- ja terveyspalvelut ovat erityisen tärkeitä, eri palveluntarjoajien ja

asiantuntijoiden toimivaa yhteistyötä edellyttävä kokonaisuus niin riittävien laadukkaiden palvelujen järjestämisen kuin palvelujen kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta. Siksi muutosten mahdollisia vaikutuksia yhteistyöhön ei voi ohittaa tai jättää huomioimatta, vaan ne tulisi selkeämmin nostaa tarkasteluun.

3. Hallituksen esityksessä on vain hyvin rajallisesti huomioitu valmisteltujen muutosten vaikutuksia apteekkien kannustimiin jatkaa ja kehittää toimintaa alueellisesti tasapuolisesti ja yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa.

Sosiaali- ja terveysalan organisaatioissa toteutetut muutostutkimukset osoittavat, että jatkuvat, toimintaan olennaisesti vaikuttavat, ulkopuolelta tulevat muutokset lisäävät toimijoissa epävarmuutta ja luottamusilmapiirin heikentymistä ja vähentävät kehittämismyönteisyyttä, kehittämiseen panostamista ja innovatiivisuutta. Tämä voi heikentää apteekkien tulevaisuusnäkymää ja halua kehittää yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa, ellei kannustimia yhteistyöhön osoiteta.

Hallituksen esityksessä olisi tärkeää tunnistaa ja tehdä konkreettisesti näkyväksi kannustimia, jotka aidosti ja aktiivisesti kannustavat apteekkeja toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön hyvinvointialueiden kanssa.

4. Kokoavasti totean, että hallituksen esitykselle olisi eduksi, jos sitä pystyttäisiin arvioimaan tarkemmin osana apteekkitalouden kokonaisuudistusta ja kokonaisuudistuksen mahdollisia vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon ja hyvinvointialueiden toiminnan näkökulmasta.

Kokonaisvaikutusten ennakkoarviointi on erittäin tärkeää, sillä apteekkiverkosto on merkittävä yhteistyökumppani hyvinvointialueille vastattaessa mittaviin ja kasvaviin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeisiin. Siksi apteekkitoiminnan tulevaisuus on kriittinen kysymys paitsi sosiaali- ja terveydenhuollon niin myös kokonaisturvallisuuden ja yhteiskunnan riskeihin varautumisen kannalta.

Kunnioittavasti

Sanna Laulainen
professori, sosiaalihallintotiede
Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos, Itä-Suomen yliopisto
sanna.laulainen@uef.fi , puh. 040 355 2241